

**Tájékoztató a négy évfolyamos humán tagozat (9.A1) szóbeli felvételi  
vizsgájáról  
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM tantárgyból**

A *Humán tagozat* magyar nyelv és irodalom szóbeli vizsgájának menete:

A vizsgán a diák kötetlen beszélgetést folytat a vizsgáztató tanárokkal.

Magyar nyelv és irodalom tárgyból a vizsga két szövegrészből áll. Egy verses és egy prózai formájú szöveghez kapott kérdések értelmezésére 30 perc felkészülési idő áll rendelkezésre. A szövegek nem a *Kerettanterv* kötelező vagy a tankönyvek szövegei közül kerülnek ki.

**A vizsgán elsősorban a jelentkezők gondolkodási, problémamegoldó képességeit, anyanyelvi kultúráját, kreativitását, szövegértési készségeit mérjük fel.**

A szóbeli vizsgához előzetesen nem adunk meg témaköröket, s nem az általános iskolai tananyag ismeretét mérjük, hanem a diákok nyelvhez, irodalomhoz, társadalomhoz való hozzáállását, olvasási szokásait, viszonyulását a szövegekhez.

A szóbeli vizsgán a szövegértés, szövegértelmezés kapcsán bizonyos fogalmak ismerete segíti a vizsgázó szövegértelmezéseit. Ezek közé tartoznak például: műfajok (elbeszélés, novella, dal...), szóképek (megszemélyesítés, metafora, allegória...), alakzatok (ismétlés, párhuzam, ellentét...) vagy a humor formáinak (irónia, groteszk...) felismerése.

A szóbeli vizsga mintafeladataiban megadott szövegekhez lehetséges kérdéseket írtunk. Ezek a szövegek szerkezetére, motívumaira, jelentéseire, témáira, mondanivalójára vonatkoznak. A vizsgázónak esetenként értelmeznie kell a szöveg kommunikációs helyzetét (beszélő, megszólított), a szereplők viszonyait, a szöveg nyelvi jellemzőit.

Kedves Felvételiző! Várunk téged is a *Fazekas* humán tagozatának szóbeli vizsgáján!

# Mintafeladatok magyar nyelv és irodalomból a *Humán tagozat* szóbeli felvételi vizsgájához

## I.

**1. Olvasd el az alábbi szöveget, majd gondold át a szöveghez kapcsolódó kérdéseket! E kérdések alapján fogunk beszélgetni a szövegről. Meglátásaidat, válaszaidat igényesen, összefüggően fogalmazd meg! Egy részt fel is kell olvasnod a szövegből. Ügyelj az értő, értelmező olvasásra!**

Sławomir Mrozek:

### A fa

A ház, amelyben élek, egy út közelében áll. Az út kanyarulatában meg nő egy fa.

Gyerekkoromban ez az út még közönséges mezei út volt, vagyis nyáron poros, tavasszal és ősszel sáros, télen meg havas, akárcsak a mező. Most minden évszakban aszfalt borítja.

Amikor fiatal voltam, az úton ökrös szekerek jártak, de csak hajnaltól naplementéig. Az összeset ismertem, mert itteniék voltak. Lovas kocsit ritkán láttam. Most autók száguldoznak az úton éjjel-nappal. Egyet sem ismerek közülük, felbukkannak valahonnan, aztán eltűnnek valamerre.

Csak az a fa maradt ugyanolyan, tavasztól ősziig zöld. Az én telkemen áll.

Írás jött az Elöljáróságtól. „Fennáll a veszélye annak – áll az írásban –, hogy nem egy jármű a fának rohanhat, mivel a fa útkanyarulatban áll. Tehát ki kell vágni a fát.”

Elszomorodtam. Ami igaz, az igaz. A fa tényleg a kanyarban áll, autó meg egyre több jár az úton, és egyre gyorsabban, vadabban. Bármelyik pillanatban nekirohanhat valamelyik a fának.

Fogtam hát a kétszöveget, leültem a fa alá, s ahogy az első autó fölbukkant, már oda is pörköltem neki. De nem találtam el. Viszont letartóztattak, és bíróság elé állítottak.

Magyaráztam én a Tisztelt Bíróságnak, hogy csak azért nem találtam el, mert már rosszul látok, de ha adnának szemüveget, biztosan nem hibáznék. De hiába magyaráztam.

Nincs igazság. Mert való igaz, hogy bármikor nekirohanhat egy autó a fának, és kárt tehet benne. De ha adnának nekem szemüveget és szolgálati löszert, szívesen ülnék ott, és őrizném a fát. Minek mindjárt kivágni, ha van más mód is a baleset megelőzésére?

És alig kerülne az egész valamibe. Csak nem olyan nagy kiadás az a kis löszer?

*Szenyán Erzsébet fordítása*

### Lehetséges kérdések:

1. Mi a szöveg műfaja? Indokold a megállapításodat!
2. Hány szerkezeti egységre oszthatod a szöveget? Mi alapján?
2. Mit jelenthet, illetve mit jelképez szerinted az elbeszélő telkén álló fa?
3. Hogyan értelmezi az elbeszélő az Elöljáróság által írt levelet?
4. Mi minden vált ki komikus (ironikus és groteszk) hatást a szövegben?

5. Milyen jelentéstartalmai vannak a szövegben a „Nincs igazság” mondatnak?
6. Te hogyan tennél igazságot ebben a helyzetben?
7. Milyen kommunikációs helyzetek (szituációk) jelennek meg a műben?
8. Szerkezetük szerint többnyire milyen mondatokat tartalmaz a szöveg? Mi lehet ennek az oka?
9. Ismersz-e olyan szépirodalmi szövegeket, amelyben a fa motívuma szerepel? Mi a jelentése a fa motívumának abban a szövegben?

## **2. Olvasd el a következő szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!**

### **Varró Dániel: Metró**

Hát elkapott ma, kiscicám,  
az ellenőr a metrón.

Nem volt érvényes matricám,  
kívánom, bárha lett vón.

Leszállított – az alagút  
most énelőttem ásít,  
s eljutnom több mint bonyolult  
a kívánt állomásig.

S míg kattog egyre távolabb  
haladva lent a metró,  
halkan kattog a bőr alatt  
az ember szíve dettó.

Ó, bár ne kéne lógnia,  
föladva minden elvét!  
Ez itt egy allegória,  
ha nem tűnt volna fel még.

Hisz látod, éppen így megyek  
hogy földerítsem, úgy ám,  
felszín alatti énedet  
a lélek mélyvasútján.

De megvívnam bár érted, ó,  
én héroszok tusáját,  
nem jutok el hozzád a szó  
szűk labirintusán át.

S a vágy metróján, hol az ok  
zord ellenőre szétcsap,  
mint potyautas utazok,  
azt kell hogy mondjam, én csak.

Mert nincsen matricám, se más,  
jegy, bérlet, bármi érvény,  
a benned rejlő állomást  
hogy egyszer is elérném.

S meglelve benned messzi, tág,  
mély állomások mását,  
meghallanám a bőrön át  
a szíved kattogását.

### **Lehetséges kérdések:**

1. Inkább lírai vagy epikus szöveget olvastál? Indokold a megállapításodat!
2. Mi jellemzi a vers- és beszédhelyzetet?
3. Mi a vers fő témája?
4. Mire figyelmeztet a vers következő sora: „Ez itt egy allegória” - mit értsünk ez alatt?
5. Milyen költői eszközöket (szóképeket, alakzatokat) találsz a versben?
6. Milyen viszony lehet szerinted a vers beszélője és megszólítottja között?
7. Állapítsd meg a vers ritmusát!
8. Miért érezhetjük modernnek, kortársnak a szöveget?
9. Ismersz-e olyan verset, amelyben az út, utazás motívuma jelenik meg? Ott milyen összefüggésben szerepel?

## II.

**1. Olvasd el az alábbi szöveget, majd gondold át a szöveghez kapcsolódó kérdéseket! E kérdések alapján fogunk beszélgetni a szövegről. Meglátásaidat, válaszaidat igényesen, összefüggően fogalmazd meg! Egy részt fel is kell olvasnod a szövegből. Ügyelj az értő, értelmező olvasásra!**

### Lázár Ervin: A lyukas zokni

Volt egyszer egy lyukas zokni. Új korában nem akárcsak lehetett, mert előkelő anyagból készült, és hetyke kék minták ékeskedtek rajta. De hát most már megöregedett. S mondom, volt rajta egy lyuk. Amolyan pöffeszkedő, cafrangos szegélyű. Bent laktak egy rozoga szekrény legrozogább fiókjának legalján.

– Azért én szebb vagyok nálad – mondta a lyuk a zokninak.

– Mi – csodálkozott a zokni –, még hogy szebb?! Mitől vagy szebb?

– Mert átlátni rajtam – mondta a lyuk.

– Ugyan – oktatta a zokni –, rajtam éppen az a szép, hogy nem vagyok átlátszó, s nézd meg a gyönyörűséges kék mintáimat!

– És piszkos is vagy – folytatta a lyuk, fittyet hányva az oktatásra –, én bezzeg sohasem piszkolódom be.

Ezen a zokni elgondolkodott.

– Na ugye! – hangoskodott a lyuk. – Te is belátod. Nem is méltányos, hogy én ilyen kicsi vagyok, te meg ilyen nagy.

Fogta magát, nőtt egyet. Most már alig maradt valami a zokniból. Nagyobb volt a lyuk, mint a maradék zokni.

– Teljesen tönkretesz! – siránkozott a zokni.

– Örülj, hogy ilyen gyönyörű lyukkal lakhatsz együtt – fölényeskedett a lyuk, és még nagyobbra nőtt.

– Jaj, megölsz! – kiáltott a zokni, és akkor a lyuk nagy pöffeszkedve akkorára nőtt, hogy a zokniból nem maradt semmi. De ahogy eltűnt a zokni, úgy eltűnt a lyuk is. Mert ha zokni nincs, lyuk sincs. Így aztán a nem létező lyuk most siránkozhat a nem létező zokni után.

### Lehetséges kérdések:

1. Foglald össze a saját szavaiddal a történetet!
2. Milyen műfajú a szöveg? Milyen tulajdonságok utalnak erre? Van olyan sajátossága, amely nem erre a műfajra jellemző?
3. Mutasd be a két szereplőt! Hasonlíttanak egymásra, vagy inkább különböznek egymástól?
4. Hogyan tudnád megfogalmazni a történet tanulságát?
5. Idézz fel egy másik olyan művet, ahol egy ruhadarab fontos szerephez jut! Mutasd be röviden!
6. Van-e jelentése a hétköznapi életben a ruházatnak?

**2. Olvasd el a következő szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!**

**Weöres Sándor: A kő-béka lassan ment**

A kő-béka lassan ment.

A kő-béka lassan ment.

Kitépték az éjféli szőrét,

lenyúzták a hajnal bőrét.

A kő-béka lassan ment.

**Lehetséges kérdések:**

1. Inkább lírai vagy epikus szöveget olvastál? Indokold a megállapításodat!
2. Milyen sajátosságok teszik a szöveget verssé?
3. Milyen motívumok figyelhetők meg a versben? Mi lehet ezeknek a jelentése?
4. Milyen költői eszközöket (szóképeket, alakzatokat) találsz a versben?
5. Figyeld meg a vers igéit! Milyen sajátosságaik vannak?
6. Tudnál másik címet adni a szövegnek?
7. Fel tudsz idézni olyan másik verset, amely valami miatt (pl. téma, eszközök, hangzás) rokonságot mutat ezzel a szöveggel?
8. Weöres Sándor írta a következő egysoros verset is:  
„*A múlt a jelen alakja; a jövő a jelen illata.*”  
Össze tudod kapcsolni a két verset? Milyen összefüggés található közöttük?

### III.

**1. Olvasd el a következő szöveget! Erről fogunk először beszélgetni. Igyekezz megválaszolni minél többet a szöveghez kapcsolódó feladatokból!**

#### **Ottlik Géza: Az utolsó mese**

Volt egyszer egy elvarázsolt királyfi, aki egy tündérszép királykisasszony kezére pályázott. De csak úgy kaphatta meg, ha előbb legyőzi a hétfejű sárkányt, felépíti a kacsalábon forgó kastélyt, s felébreszti és megnevelteti a befalazott, alvó királykisasszonyt. Sok-sok vesződés, kaland, hőstett, utazás és munka árán legyőzte hát a hétfejű sárkányt, felépítette a kacsalábon forgó kastélyt, és felébresztette az alvó királykisasszonyt. No, az mindjárt elmosolyodott, s megtartották a lakodalmat.

Aztán, hogy ez is véget ért, leültek egymással szemben, és mosolyogtak.

De eltelt egy nap, s még egy, még egy. Már az első is igen hosszú volt, mert sok órából állt, az órák meg sok percből, a percek sok másodpercből.

– Hát most mihez fogjunk? – kérdezte a királyfi.

– Most boldogok vagyunk – mondta a felesége.

– Igaz is.

De három nap múlva a királykisasszony szólalt meg.

– Mit is csinálunk most? – azt kérdi.

– Hát boldogok vagyunk – mondta az ura.

– Vagy úgy, persze.

Megint mosolyogtak egymásra egy napig, de akkor egyszerre felállt mind a kettő.

– No csak.

– Van egy ötletem – mondta a királyfi. – Befalazlak és elaltatlak megint.

– Jó!

– Lerombolom a kacsalábon forgó kastélyt, és föltámasztom a hétfejű sárkányt. Hogy újra legyen mit építenem, és legyen kit legyőznöm.

Neki is fogott mindjárt. Csakhogy ez nem volt már olyan egyszerű. Sem a sok vesződés, még több hőstett, sem kaland, jövés-menés árán sem bírta lerombolni a kastélyt – mert az mindig elfordult előle a kacsalábakon -, még kevésbé bírta helyére tenni a sárkány levágott hét fejét, s nem lehetett a királykisasszonyt sem befalazni, elaltatni többé. Teltek a napok, amikből hónapok lettek és rövid esztendőök, s így küszködtek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

#### **Lehetséges kérdések:**

1. Szerinted mennyiben követi (vagy haladja meg) a mese jellemzőit ez a szöveg?
2. Mire vonatkozhat a cím jelzője? Indokold véleményed!
3. A szövegnek melyik részében érhető tetten az elbeszélő véleménye? Mi az oka, hogy a szövegnek csak ilyen kis részében?
4. Mely fogalom (illetve az ahhoz kapcsolódó kérdés) tekinthető szerinted a szöveg középpontjának? Hogyan kapcsolódik ez a meséhez, a történethez, s mennyiben van ennek komolyabb, mindennapi mondanivalója?
5. Mit jelent számodra a mese? Milyen mesetípusokat ismersz, olvastál, s melyik áll legközelebb hozzád?
6. Mely jellemzők miatt kedveled vagy nem kedveled a meséket?

## **2. Olvasd el a következő szöveget! Igyekezz megválaszolni minél többet a szöveghez kapcsolódó feladatokból!**

### **Oravecz Imre: A hozzávalók beszerzése**

Ez is egyszerű volt,  
kellett valami a főzéshez,  
anyám csak szólt,  
hogyan ugorjak el,

már feltette az ételt,  
de valami még hiányzott belőle vagy hozzá,  
vagy eleve úgy időzítette,  
hogyan ne álljon sokáig a zöldség,  
mielőtt beleteszi,  
vagy salátát csinál belőle,  
mert veszít frissességéből,

fogtam a kötényt,  
és mentem Dolinába, a konyhakertünkbe,  
és tíz perc se telt bele,  
már meg is jöttem a petrezselyemzölddel, újhagymával,  
zöldpaprikával vagy uborkával,

ma is hallom a kövér szárok roppanását,  
amint letépek a gyökérvégekről a szélső hajtásokat,  
érezem a bőrömmön az apró szőrök szúrását,  
amint óvatosan a napsütötte, széles levelek alá nyúlok,  
a kötényben a himbálózó teher súlyát,  
amint meztelen térdemet verdesi,  
mialatt visszafelé igyekszem a földúton,  
mely a falu végén, az akácfasorban  
az árnyék miatt mindig olyan jó puha volt,  
a kerékvágás meg tele patkónyommal és érdekes talpmintákkal.

*(Jelenkor 1989.1.)*

### **Lehetséges kérdések:**

1. Szerinted lírai vagy epikus alkotásnak tekinthető a szöveg? Milyen jellemzőkkel tudod alátámasztani a véleményed?
2. Mi a szöveg témája? Ismersz még témájában azonos vagy hasonló irodalmi alkotásokat?
3. Mit ábrázol, mire koncentrálsz elsősorban a múlt felidezésében a negyedik szövegrész (szakasz)?
4. Mi a versbeszélő nézőpontja, a vershelyzet (azaz a vers létrejöttének körülményei)?
5. Mi az oka az egyetlen mondatba sűrített kifejtésnek?
6. Magyarázd meg az elbeszélői szövegjelleg szerepét!
7. Hogyan, milyen nyelvi eszközökkel ábrázolja a szerző a pillanatnyiságot?

## IV.

### 1. Olvasd el a szöveget, s válaszold meg az ahhoz kapcsolódó kérdéseket!

#### Hamvas Béla: Az utazótáska (részlet)

Mikor az utazás napja már biztos, a pénz megvan, az útleveél kész, az ember egy órára magányba vonul, papírt, ceruzát vesz elő és mély meditációba merül. Mindenekelőtt az utazók nagy ősére, Robinsónra gondol, s elismételgeti azt a listát, amit a halhatatlan hajótörött a magányos szigeten készített. Ezután lassan jegyezni kezdi: **cipő, harisnya, nadrág, ing, hálóing, pizsama, kesztyű, nyakkendő, s így tovább**. Külön az élelmiszert. Külön a könyvet és az írószert. Ha valamije nincs meg, más papírra írja fel, s azt be kell szereznie. Amikor a jegyzék kész, letisztázza, többször elolvassa, s tűnődik, hogy mit felejtett el. Ilyenkor az ember már utazik s ez egyike az út legzavartalanabb perceinek.

A csomagolás már nem **kontemplatív** foglalkozás. Körültekintő és bölcs *tevékenység* ez, amelyet szintén nem lehet fohász nélkül kezdeni. A táskába legalulra olyan tárgyak kerülnek, amelyeknek a gyűrődés nem árt, de nem kemények. A hézagokat nem szabad zsebkendővel kitölteni. Ezt csak barbár teszi. A zsebkendő szépsége a vasalás. A réseket a kegyeletes utazó trikóholmival tölti ki: úszónadrággal, pulóverrel, harisnyával. Gyűrni ezt sem szabad.

Minden utazótászában legyen valami, éspedig minden utazás alkalmával, ami teljesen fölösleges, és amire az ember csak úgy hirtelen gondolt. Ilyen lehet egy alumínumpohár, vagy egy kis csomagban szárított levendulavirág. (...)

A csomagolás előszörre ritkán sikerül. Lehet, hogy van olyan képességekkel rendelkező utazó, akinek mindjárt minden egyezik. Nekem még nem sikerült. Nem baj. Kirakom és újrakezdem. A tervszerű és logikus gondolkozást intuíciónak kell kiegészítenie. Ha a csomagolónak nincs ihlete, vagy egyébként kihagy, halassza másnapra, mert a merő szisztematika kevés, sőt az embert nagy tévedésekbe is hajthatja. (...)

Nem hiszek azoknak, akik az utazás aszkézisét (*önsanyargató módját*) tanítják, és azt mondják, hogy úton sok mindenről le kell mondani. Nem igaz. Az utazótászába minden belefér, s nem is kell, hogy a táska nagy legyen. Legjobb, ha olyan, amit az ember akár egy órahosszat maga is elvihet. Egyébként se jó másra szorulni, úton meg éppen nem. A táskát felkapom, karomra dobom a felöltőt és a plédet, és mindenemet magammal viszem.

#### Lehetséges kérdések:

1. "...cipő, harisnya, nadrág, ing, hálóing, pizsama, kesztyű, nyakkendő, s így tovább" – írja a szerző. Hogy hívjuk az ilyen típusú felsorolást és mit tudunk vele kifejezni?
2. Miért Robinsón alakját idézi meg az író?
3. Nem kell ismerned a "kontemplatív" szó jelentését. A szövegekörnyezet alapján azonban alkothatsz róla némi fogalmat. Melyik jelentést gondolod helyesnek: *kapkodós, elmélkedő, szöszmötölő, alapos*?
4. A szöveg írója szemmel láthatóan igen komolyan veszi az utazással kapcsolatos tevékenységeket. Minek a metaforája lehet itt az utazás? Amennyiben tudsz más jelentést adni a szövegnek, mint hogy valaki utazni készül (abban az értelemben, hogy csupán közlekedik), akkor mi lehet az? Mi a táska?



## **2. Olvasd el a verset, s oldd meg az ahhoz kapcsolódó feladatokat!**

### **Mécs László: A mesterek utcájában**

Megyek az utcán. Egy öreg cipész  
épp műhelyének ajtajában áll,  
s egész lényemből, mint egy műtész  
csak a cipőmet nézi: mosolyog.  
A két orcámon enyhe pír remeg:  
igaz, cipőm nem éppen műremek.

Tovább megyek. A ruhák mestere  
azt vallja, hogy az embert a ruha  
teszi s vizsgálgat válltól lefele,  
civilruhámat nézi: mosolyog.  
A két orcámon enyhe pír remeg:  
igaz, ruhám nem éppen műremek.

A borbély áll a borbélybolt előtt,  
víg szarkafészek-vágyú tincseim  
táncát szemléli és sem agyvelőt,  
se hírt nem véve számba, mosolyog.  
A két orcámon egyhe pír remeg:  
igaz, hajam nem éppen műremek.

Kék égboltjából, csillag-ablakon  
kikönyököl a szívek mestere,  
Isten szemével ember-alakom  
átröntgenezve csöndbe mosolyog.  
Egész külsőm-belsőm beléremeg:  
Mester, milyennek látod szívemet?

### **Lehetséges kérdések:**

1. A lírai ént sétája során többen is végigmérik, minősítik. Hogyan nevezi meg őket a költő és kiket jelképeznek?

2. Melyek azok a jellemzők, amelyek jó fényben tüntetik fel a lírai ént, és melyek azok, amelyek nem?
3. Milyen szólás vagy közmondás található meg – átdolgozott formában – a szövegben? Hogy hangzik az eredeti?
4. Mit jelenthet a “civilruha” szó és talál-e olyan kifejezést vagy kifejezéseket, amelyekkel szemben egy ellentétpár egyik tagját tudja alkotni?
5. Véleményed szerint melyik illik (leginkább) a lírai én lelkiállapotára a következők közül: szégyen, bizonytalanság, büszkeség, közöny, nagyképűség?
6. Miért nincs refrén az utolsó versszakban?